

نگاهی به مفهوم رنگ در مکتب نگارگری هرات از منظر زیبایی شناسی اسلامی

۱- نگارنده ی اول و نویسنده مسئول * ارغوان حکیمی^{۱*} دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش هنر موسسه ی آموزش عالی مارلیک
نوشهر

Arg.hakimi2018@gmail.com

۲- نگارنده ی دوم دکتر علی محمودی عالمی استادیار گروه هنر موسسه آموزش عالی مارلیک نوشهر

Alimahmoodialami@yahoo.com

چکیده

نگارگری ایرانی صحنه ی هم سخنی هنر هایی نظیر شعر، خوشنویسی و معماری می باشد که مسیر تکامل خود را در مکتب های گوناگون دوره ی اسلامی، به ویژه از دوره ی ایلخانی تا اواخر دوره ی صفوی طی نموده است. پژوهش جدی در موضوع نقاشی ایران از اوایل قرن بیستم آغاز گشته و در دهه های بعدی وسعت قابل ملاحظه ای یافته است. رنگ یکی از دریافت شوندگان توسط حواس بصری است و در هنر و فرهنگ اسلامی ایران با تفسیر های عرفانی و زوایای زیبایی شناسانه به جنبه های مختلف آن از جمله اثرات روانی و شناختی آن توجه شده است، به خصوص حکمت وجه تمایز رنگ، بشر را در بسیاری از موارد رهنما بوده است. در حدیث قدسی آمده است: « و کذلک ارادت فی تدبیری بعلمی النافذ فیهم خالفت بین صورهم و اجسامهم و الوانهم و اعمارهم و ارزاقهم و طاعتهم و معصیتهم». در این حدیث قدسی تفاوت رنگ ها یکی از تدبیر های الهی است، بنابراین درک زیبایی هستی و شناخت زوایای آن بر اساس اختلاف رنگ ها که خود نعمتی بسیار بزرگ است، برای بشر فراهم می شود. پدیده ی رنگ و رنگ شناسی چنان جایگاهی را در زندگی بشر، به خصوص در بعد هنرمندانه و زیبایی شناسانه به خود اختصاص داده که مهارت هایی در زمینه ی تولید، بکارگیری و شناخت آنها فراهم آمده است. پیشرفت هایی درباره ی چنین مسائلی در اشارات کتاب ها آمده به گونه ای که در سرتاسر جهان نیز رایج بوده است. پیش از این در شهر ونیز در کشور ایتالیا برای درک رموز رنگ، قریب به پانزده سال وقت صرف می کردند، موضوعی که نقاشان بیش از طبقات دیگر با آن سروکار داشتند و معماران و رنگ سازان و دیگر هنرمندان نیز به طور دائم درگیر رنگ و مسائل مربوط به آن بودند. انبوه رنگ ها بیشتر از قوه ی تشخیص بصری انسان است. براساس تحقیقات دانشمندان در کشور ما بیشتر از یکصد و هفتاد رنگ واژه در زبان فارسی شناخته شده است. اما مطالعات علمی بر روی گونه های رنگی نشان می دهد که تعداد طیف رنگ ها حدود ۷/۵ میلیون رنگ است و چه بسا که بیشتر از این نیز باشد. پیدایش هنرهای تزئینی و معماری دوران تیموری، معلول عواملی می باشد که از مهمترین آنها میتوان به این موارد اشاره کرد: اثر پذیری تیموریان از فرهنگ ایرانی، انتقال هنرمندان و فرهیختگان ایرانی و سایر سرزمین ها به وسیله ی تیمور به سمرقند و نقش آفرینی آنها، مرکزیت یافتن هرات در دوران جانشینان تیمور و حمایت های بی شائبه آنها از صاحبان فضیلت و دانایی، ارتباط مکتب هنری هرات با سایر مکتب های هنری این دوره و اثر پذیری آن از ویژگی های هنر چینی در زمینه های گوناگون .

نوشتار حاضر بر آن است تا نگاهی به مفهوم رنگ در مکتب نگارگری هرات از منظر زیبایی شناسی هنر اسلامی داشته باشد.

واژگان کلیدی: نگارگری، مکتب هرات، رنگ، هنر اسلامی